

มาตรฐานกลางสำหรับหน่วยบริการและองค์กรคนตาบอดในการจัดบริการ
ด้านการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว
(Orientation and Mobility: O&M)

.....

ลักษณะการจัดบริการ

1. เป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่ผ่านการรับรองตามมาตรฐานพื้นฐานของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ และผ่านการตรวจประเมินโดยคณะทำงานวิชาการ O&M ของ สปสช.
2. มีครูฝึกทักษะ O&M ที่ผ่านการฝึกอบรมในหลักสูตรครูฝึกพื้นฐาน (O&M Instructor) จำนวนไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง และมีประกาศนียบัตรการรับรองจากวิทยาลัยราชสุดาหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สำหรับครูฝึกจากองค์กรคนตาบอดที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรครูฝึกพื้นฐาน (O&M Instructor) จำนวนไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง (มีหรือไม่มีประกาศนียบัตร)ต้องเข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้ด้านทักษะ O&M (Refresher Course) ที่จัดโดยวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล หรือสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาสำหรับคนตาบอด และมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้ด้านทักษะ O&M (Refresher Course)
3. จัดให้มีบริการหรือส่งต่อการตรวจสุขภาพตา เพื่อประเมินความสามารถในการมองเห็น กำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์บริการที่คาดหวังรายบุคคล
4. การวางแผนการให้บริการเฉพาะบุคคล และให้บริการตามหลักสูตรที่กำหนด
5. จัดสถานที่ให้บริการ O&M วัสดุ อุปกรณ์ ที่พักสำหรับการฝึกทักษะ O&M
6. รูปแบบการให้บริการ
 - การให้บริการเป็นกลุ่ม ครั้งละประมาณ 5 - 15 คน อัตราส่วนของครูฝึกต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม ไม่เกิน 1 : 5
 - การให้บริการรายบุคคล กรณีที่คนตาบอดรายนั้นไม่พร้อมเข้ารับการฝึกอบรม เป็นกลุ่ม โดยจะส่งครูฝึกไปให้บริการที่บ้าน
7. กำหนดระยะเวลาการให้บริการ จำนวนชั่วโมงและอัตราครูฝึกต่อผู้รับการอบรมไม่ต่ำกว่า มาตรฐานที่กำหนด (ในข้อ 6) (เฉลี่ย 120 ชั่วโมง/คน ตามการวางแผนการให้บริการ เฉพาะบุคคลเพื่อคุณภาพการให้บริการ โดยจะให้บริการวันละไม่เกิน 6 ชั่วโมง และสัปดาห์ละไม่เกิน 6 วัน)
8. บันทึกกิจกรรมและการประเมินผลลัพธ์รายบุคคลเป็นลายลักษณ์อักษรและรวบรวมข้อมูลไว้ที่หน่วยบริการอย่างเป็นระบบ
9. จัดให้มีการส่งต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ การศึกษา หรือบริการอื่นตามกฎหมาย ให้กับคนตาบอดที่เข้ารับการฝึกอบรม O&M

ที่มา แผนปฏิบัติการพัฒนาระบบบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนตาบอด ด้าน O&M (พ.ศ. 2553- 2558) และแนวทางการสนับสนุนการจัดบริการ O&M โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ในการประชุม ครั้งที่ 7/2553 วันที่ 12 กรกฎาคม 2553

โครงสร้างหลักสูตรการให้บริการการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว
Orientation & Mobility (O&M) สำหรับคนตาบอด หลักสูตร 120 ชั่วโมง
อ้างอิงที่มา โดย : สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

ลำดับ	หัวข้อ	เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง
1	ทักษะการสัมผัส	ทักษะด้านการสัมผัสเพื่อแยกแยะความแตกต่างของวัตถุ เช่น ความต่างของขนาด ผิวสัมผัส ประเภทวัสดุ รวมไปถึงทักษะการสัมผัสเพื่อแยกแยะความต่างของเหรียญและธนบัตรมูลค่าต่าง ๆ	3
2	ทิศทางและการกะระยะ	ความเข้าใจในเรื่องทิศทาง เช่น ซ้าย ขวา หน้า หลัง ล่าง บน และการกะระยะทาง	3
3	การเคลื่อนไหวในระยะใกล้	การเคลื่อนไหวโดยไม่ใช้ไม้เท้า เช่น การเคลื่อนไหวระยะใกล้ ๆ ภายในบ้าน หรือภายในอาคาร	3
4	ทักษะการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน	การทำกิจวัตรต่าง ๆ ภายในบ้าน (Daily Living Skills) เช่น การซักผ้า การทำความสะอาดที่อยู่อาศัย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบอาหาร	12
5	การพัฒนาบุคลิกภาพ	การแนะนำฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับลักษณะกิริยา ท่าทาง เช่น การนั่ง ยืน เดิน ที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป รวมทั้งการดูแลความสะอาดเรียบร้อยของตนเอง การแต่งกาย และอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ	3
6	การเดินทางกับผู้นำทาง (Sighted Guide)	ฝึกการเคลื่อนไหวโดยมีผู้นำทาง ประกอบด้วย การเดินบนพื้นเรียบ การเดินขึ้น ลง บนพื้นต่างระดับ เช่นบันได การหลบหลีกสิ่งกีดขวาง การเดินในที่แคบ การเข้าออกประตู และการกลับหลังหัน การข้ามถนน การเดินในชุมชน และการโดยสารยานพาหนะสาธารณะ	9
7	การเคลื่อนไหวก่อนการใช้ไม้เท้า	เทคนิคก่อนการใช้ไม้เท้า เช่น การป้องกันตนเองไม่ให้ชนสิ่งกีดขวาง การเดินเลาะแนว การหาของตก เป็นต้น	5
8	การเคลื่อนไหวและการเดินทางโดยใช้ไม้เท้าขาว	เทคนิคการใช้ไม้เท้า เช่น การแกว่งไม้เท้า การใช้ไม้เท้าขณะขึ้นลงบันได การใช้จุดสังเกต การหลบหลีกสิ่งกีดขวาง การปรับเทคนิคการใช้ไม้เท้าในสถานการณ์และในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ	45
9	การใช้อุปกรณ์และเครื่องช่วยต่าง ๆ	การใช้อุปกรณ์เพื่อช่วยการมองเห็นสำหรับบุคคลสายตาสายตาเลือนราง เช่น แว่นขยาย แผนที่นูน และอุปกรณ์เพื่อช่วยในการอ่านหนังสือ	3
10	การใช้ประสาทสัมผัส	การใช้ประสาทสัมผัสทุกอย่างที่มีอยู่ รวมทั้งระดับการมองเห็นที่มีอยู่ในกรณีของบุคคลสายตาสายตาเลือนราง เช่น สายตาบางส่วน การฟังเสียง การสัมผัส การดมกลิ่น และ KINESTHETIC SENSE	5
11	การใช้บริการขนส่งสาธารณะ	การใช้บริการขนส่งสาธารณะ เช่น รถโดยสารประจำทางและเรือโดยสาร โดยเฉพาะยานพาหนะ หรือระบบขนส่งสาธารณะที่ผู้รับบริการจะต้องใช้จริงในชีวิตประจำวัน	9
12	การใช้สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ	การใช้สถานที่สาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น สะพานลอย ลิฟท์ และบันไดเลื่อน	5
13	การใช้บริการอื่น ๆ	การใช้บริการอื่น ๆ เช่น การซื้อของในร้านค้า ในตลาด ใน	6

ลำดับ	หัวข้อ	เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง
		ห้างสรรพสินค้า การใช้บริการในที่ทำการไปรษณีย์ การ รับประทานอาหารให้ร้านอาหาร	
14	มารยาททางสังคมและการปฏิบัติตัว ในสถานการณ์ต่าง ๆ	เป็นการฝึกมารยาททางสังคม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การขอและการปฏิเสธความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม การ แก้ไขปัญหาและการปรับตัวอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ	3
15	การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนตาบอดใน ประเทศไทย	เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนตาบอด ด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา การประกอบอาชีพและการ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ หน่วยงาน / องค์กรที่ให้บริการ พร้อมทั้งเงื่อนไขในการใช้ บริการ	3
16	การพักผ่อนหย่อนใจ และ นันทนาการ	เรียนรู้ถึงแนวทางและรูปแบบในการทำกิจกรรมเพื่อการ พักผ่อนหย่อนใจและกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมสำหรับ คนตาบอด รวมทั้งแหล่งบริการ และเงื่อนไขในการใช้บริการ ของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังกล่าวนี้	3

หมายเหตุ ในการดำเนินการให้บริการจริงวิทยากรผู้ให้บริการอาจพิจารณาปรับเปลี่ยนจำนวนชั่วโมงการให้บริการในแต่ละหัวข้อ
ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม โดยพิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดที่กลุ่มผู้รับบริการจะได้รับเป็นสำคัญ